

Biskop Atle Sommerfeldt:

VISITASPREKEN RAKKESTAD SOKN

24.september 2017 // Høsttakkefest med dåp

5 Mos 26,1-11 // Luk 12,13-21

Gud gir – vi deler

De fleste har vel hørt historien om presten som ble stående sammen med bonden og beundre det velholdte bruket og det flotte kulturlandskapet med rikelig med mat både til folk og fe. «Ja, her har du mye å takke Gud for», sa presten til bonden. «Det er sikkert nødvendig», svarte bonden, «men du skulle nå ha sett hvordan det så ut da Gud holdt på selv her».

De har gode poenger begge to. Bonden har uten tvil rett i at menneskets kjennetegn er vår kapasitet til å temme og forvalte naturen slik at den gir oss det daglige brød. Vi ble gitt dette oppdraget og denne kapasiteten av Gud Skaperen selv. Fra denne temming og foredling av naturens rike ressurser oppstår kulturer og sivilisasjoner, oftest basert på landbruket slik det var mellom de store elvene i dagens Irak og Syria der vi finner vi vår sivilisasjons vugge. Urkorn fra Syria er for øvrig nå tilgjengelig i Norge fra enkelte norske kornprodusenter.

Alle som lever i nærkontakt med naturen vet utmerket godt fra innsiden av sin kropp og sjel at naturen er vakker, men også lunefull og gjenstridig. Den gir og den tar, den metter de sultne og kaster mennesker ut i nød og flukt. Menneskets behov for forutsigbarhet og sikkerhet har utløst utrolig kreativitet og innovasjon. Men det er ikke i menneskets makt å seire over naturen. Livet har en grind ut av det kjente som alle livsveiene fører til. Alle veier fører slett ikke slik imperiemakten hevdet til keiserens palasser i Roma, men til grinden som markerer slutten på våre liv.

Menneskets andre kjennetegn som skiller oss fra alle andre skapninger er bevisstheten om den grinden og om livets avslutning. Fra denne bevisstheten vokser lengselen etter å gjenfinne relasjonen til livets opphav. Derfor er sporene i menneskenes historie full av uttrykk for religiøs praksis, handlinger som søker etter å finne livskraften som overviner våre erkjente begrensinger. Ingen har noensinne – heller ikke i vår ekstreme kunnskapskultur, selv om enkelte forsøker å hevde annerledes - kunnet forklare livets opprinnelse uten å inkludere en livskraft utenfor det skapte.

Derfor har også presten rett. Bondens høst er også en frukt av Skaperens livskraft som alt liv føres tilbake til. I høsttakkefesten uttrykker vi denne dobbeltheten i kirkens rom, synliggjort gjennom markens grøde frembrakt ved menneskers arbeid, ved alteret i takk til Gud, Skaperen.

Bibelen forteller oss at både vår kapasitet til å forvalte og foredle naturen og vår lengsel etter livets opprinnelse og grunn, er uttrykk for skapelsens største under: Mennesket, alle mennesker, er skapt i Guds bilde. Uttrykksmåten kommer fra de gamle orientalske herskere som satte opp billedstøtter av seg selv ved rikets grenser, en tradisjon vi har sett helt fem til vår tid i kongebildene på mynter og frimerker. Mennesket bærer Guds bilde og markerer Guds herredømme i skapelsen. Så sier da også Salmisten: «Du satte mennesket lite lavere enn Gud og gjorde det til herre over dine hendes verk, alt la du under hans føtter». Høsttakkefesten er

kirkens feiring av denne tosidigheten, vi bringer markens grøde som vi har foredlet inn i gudstjenesterommet i takknemlighet til Gud som livets skaper og opphav.

I dagens liknelse møter vi en vellykket bonde, eller mer korrekt: godseier, som virkelig kan vise til store resultater av sitt arbeid. Høsten er blitt så stor at den sprenger lagringskapasiteten hans. Stort bedre kan det vel ikke gjøres? Godseieren øyner muligheten til å pensjonere seg fra hardt arbeid, pleie seg selv og sine egne interesser i et bekymringsløst forbruk.

Dette er vel egentlig ikke så langt unna måten det norske samfunnet har innrettet seg på. Naturen har gitt oss mulighet til å forvalte og høste en ufattelig rikdom gjennom våre olje- og gassressurser. Naturen har frembrakt dem, ingeniørkunsten har klart å anvende dem og et godt, politisk styresett har klart å forvalte rikdommen til alles – eller rettere: til alle nordmenns - beste. Og overskuddet har vi plassert slik at vi kan leve godt i årene fremover. I denne måneden passerte oljefondet – eller Statens Pensjonsfond Utland som det betegnende nok heter - 1000 milliarder amerikanske dollar eller drøye 8000 milliarder kroner. Vi drøye 5 millioner nordmenn eier nå 1, 4% av verdens samlede aksjekapital, 20 ganger mer enn det vår andel av verdens befolkning skulle tilsi. Sammen med de 225 milliardene det årlige statsbudsjettet henter fra våre oljeinntekter, gjør det oss i stand til å leve i verdens best utviklede velferdsstat med verdens tryggeste alderdom og verdens best fungerende pensjonister.

Dette må da sies å være en meget klok forvaltning av naturens gaver! Det er det i alle fall det vi på godt norsk kaller bred politisk enighet om. Og for egen del er jeg dypt takknemlig for den frihet en svært god eldreomsorg ga meg da mine foreldre trengte omsorg, tryggheten om at jeg ikke trenger å tenke på kostnadene når jeg selv blir syk og gleden over at utdanning er gratis for alle.

Men Jesus kaller godseieren for dum – eller litt penere formulert i oversettelsen - uforstandig. Det må da sies å være svært urimelig, ja, bent frem urettferdig!

Dessverre er ikke Jesus urimelig. Den rike godseieren gjør seg skyldig i to av menneskeslektens grunnleggende svik eller ur-synder. For det første er godseieren **hovmodig**. Hovmod står for fall, er den bibelske formulering i Ordspråkene (16,18), felles for kristne, jøde og muslimer, og en forståelse som også er vel kjent i den greske antikken. Hovmodets fare er derfor allmenmenneskelig erkjent. Godseierens hovmod består i at han planlegger sin fremtid i troen på at han kan kontrollere fremtiden og livets avslutning. Mannen lever i den vrangforestillingen at en god prestasjon forlenger livet. Men livet er en gave, gitt ham og alle mennesker gratis. Ingen har gjort seg fortjent til å bli født. Det er Skaperens livskraft som frembringer livet. Vi arbeider for å opprettholde livet, men grinda ved livets slutt kommer vi aldri utenom. Det hadde ikke godseieren planlagt for.

I det bibelske virkelighetsbilde tilhører nemlig naturens ressurser Gud. Mennesket forvalter dets rikdommer på Guds vegne. Derfor skal de forvaltes til fellesskapets beste slik at alle får sitt daglige brød. Godseieren hadde oversett dette og vil forvalte og derfor forbruke naturens goder kun for seg selv og sitt eget beste. Han er, som Luther sier, **innkrøket i seg selv** og sitt eget. Det er hans andre ur-synd. I Israel på Jesu tid var ikke det store flertallet av befolkningen, heller ikke på landsbygda, jordeiere. De var lønnsarbeidere som var avhengig av arbeid for å kunne sikre seg det daglige brødet. De rikdommene bonden fikk var fremkommet i all hovedsak

gjennom andres arbeid. Når godseieren ikke lenger vil dyrke marka, tar han også fra mennesker mulighet til arbeid. Ved å lagre kornet og selge ut litt hvert år i stedet for å gjøre rekordavlingen tilgjengelig på markedet, presset han prisen opp og de som ikke selv høstet av egen avling, fikk dårligere råd. Godseieren ble rikere, men landarbeiderne ble fattigere og risikerte å miste sitt daglige brød.

«Gud gir, vi deler» er overskriften over Den norske kirkes trosopplæring. Det er denne liknelsens budskap. Godseieren i dagens liknelse overså begge deler. Han innså ikke at Gud som Skaper hadde gitt ham muligheten til å drive sitt gods, og han nektet derfor å se at han var skyldig å dele med andre i sitt samfunn. Han ville ikke legge til rette for andres inntekt og gjøre det mulig for dem å skaffe seg sitt daglige brød.

Lukas skriver sitt evangelium til en forsamling i dagens Tyrkia som i hovedsak var grekere med utdanning og grei økonomi. De levde godt i datidens slaveøkonomi. Liknelsen er en del av dåpsopplæringen Lukas legger til rette for denne gruppen. Lukas vil lære tilhørerne hva det betyr å leve med Den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus. Ved de fortellinger, liknelser og handlinger Jesus formidler og gjør på sin vandring opp til Jerusalem, gir Lukas forsamlingene retningen for deres liv, det Luther kalte dåpslivet. Kjernen av hele denne opplæringen er nettopp den grunnleggende erkjennelsen at Gud gir oss livet og derfor er vi skyldige i å dele våre ressurser med andre mennesker og særlig med dem som sliter med livene sine. Dette er hos Jesus som hos profetene i det gamle Israel, den sanne gudsdyrkelse og gudstjeneste.

Vår innkrøket i oss selv og vårt hovmod tilslører Guds ansikt i verden for mennesker og skaperverk. Derfor inviteres vi til å vandre med Jesus hele veien til hans og vårt Jerusalem, og begivenhetene som fant sted i påskehøytiden. Vi inviteres til å følge Jesus helt inn i døden, og sammen med ham bli frigjort fra dødens begrensinger ved å få del i hans oppstandelse! Gud inviterer oss til å få del i livet selv, med vårt hovmod og innkrøket, fordi vi kan leve i Jesu handling for oss og med oss.

I dagens gudstjeneste brakte vi Guds gave helt inn til oss her i Rakkestad kirke da vi døpte Louise. I dåpen tar Gud den døpte med på Jesu vandring og gir oss del i Jesu seier over død, mørke og selviskhet. Dette er dåpens gave, og som kirken med glede og frimodighet inviterer til og deler raust ut. Slik kirken har gjort det her i Rakkestad kirke i mer enn 800 år, slik vil hun fortsette helt til Gud gjenoppretter sin skapelse i fullkommenhet. Den dagen lengter vi etter. Frem til da må vi nøye oss med de glimtene av himmel som dåpen og nattverden gir oss i dette store rommet. En av konfirmantene jeg møtte under visitasen uttrykte seg med takknemlighet slik: «Kirkerommet er et rom der det er plass til hele meg i». Og i evangeliets ånd kan jeg si: Kom slik som du er med hele deg – for alt er gjort ferdig - for deg. Amen.